

میزان انطباق توصیفگرهای نمایه‌سازی و کلیدواژه‌های پایان‌ای رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران با اصطلاحنامه پزشکی فارسی و MESH

لیلا بهادری^۱
دکتر ناهید بنی اقبال^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۲/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۶/۲۸

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر تعیین میزان انطباق توصیفگرهای نمایه‌سازی فارسی و انگلیسی و کلیدواژه‌های فارسی و انگلیسی پژوهشگر مربوط به پایان‌نامه‌های رشته پزشکی عمومی و رشته‌های تخصص و فوق‌تخصص پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران با اصطلاحنامه پزشکی فارسی و اصطلاحنامه پزشکی مش^۳ MESH طی سال‌های ۸۵ الی ۸۹ است.

روش پژوهش: روش پژوهش حاضر پیمایشی به شیوه‌ی کتابسنجی مقایسه‌ای و کتابخانه‌ای است و ابزار گردآوری داده‌ها چک لیستی است که توسط محقق تهیه شده است. جامعه آماری شامل کلیه پایان‌نامه‌های رشته پزشکی از سال ۱۳۸۵-۱۳۸۹ می‌باشد که نمونه‌گیری از آنها با استفاده از جدول کرسینگ مورگان انجام شد، حجم نمونه شامل ۳۰۲ پایان‌نامه بود که بررسی بر روی کلیه توصیفگرها و کلیدواژه‌های آنها انجام گردید. آنالیز اطلاعات جمع‌آوری شده به وسیله‌ی نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل و با آزمون آماری کای اسکوئر مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهند که میزان انطباق در توصیفگرهای فارسی ۵۰/۱ درصد همخوانی کامل، ۴/۳ درصد همخوانی نسبی، ۳۲/۷ درصد ناهمخوانی و ۱۲/۹ درصد عدم حضور در اصطلاحنامه وجود داشت در توصیفگرهای انگلیسی ۹۹/۷ درصد همخوانی کامل، ۰/۰۷ درصد همخوانی نسبی، ۰/۰۷ درصد ناهمخوانی و ۰/۱۴ درصد عدم حضور در اصطلاحنامه وجود داشت، در کلیدواژه‌های فارسی ۱۸ درصد همخوانی کامل، ۱/۹ درصد همخوانی نسبی، ۳۵/۷ درصد ناهمخوانی و ۴۴/۴ درصد عدم حضور در اصطلاحنامه وجود داشت و در کلیدواژه‌های انگلیسی ۲۶/۸ درصد همخوانی کامل، ۱۵/۴ درصد همخوانی نسبی، ۲۸/۷ درصد ناهمخوانی و ۲۹/۱ درصد عدم حضور در اصطلاحنامه وجود داشته است.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان دهنده این است که میزان همخوانی در توصیفگرهای انگلیسی به مراتب بیشتر از توصیفگرهای فارسی است. اما میزان همخوانی در کلیدواژه‌های فارسی و کلیدواژه‌های انگلیسی هر دو در سطح پایینی است.

واژه‌های کلیدی: نمایه‌سازی، استانداردها، توصیفگر، کلیدواژه، اصطلاحنامه پزشکی فارسی، اصطلاحنامه پزشکی مش، پایان‌نامه‌های رشته پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران.

۱- کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال. کتابدار کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران.

leila.bahadori@yahoo.com

۲- استادیار کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال nbanieghbal@gmail.com

مقدمه

هدف اصلی نمایه‌سازی مجموعه، سازمان‌دهی مجموعه‌ای از منابع اطلاعاتی است تا اطلاعات مورد نیاز جستجوگران اطلاعات سریع‌تر و ساده‌تر بازیابی شود. به عبارت دیگر، هدف نمایه‌سازی، آماده‌کردن مجموعه منابع اطلاعاتی برای استفاده است به طوری که بتوان به سهولت به اطلاعات مورد نیاز دسترسی پیدا کرد. در واقع هدف نمایه‌سازی مجموعه آن است که مجموعه‌ای از منابع اطلاعاتی (مانند مقاله‌های مجله‌ها، گزارش‌های فنی، پایان‌نامه‌ها، پروانه‌های ثبت اختراع، تصاویر و غیره) را به شکلی سازمان‌دهی نماید که هر اثری به آسانی قابل بازیابی باشد و بتوان در کوتاه‌ترین زمان ممکن به اطلاعات مورد نیاز دست یافت. (Noruzi, 2009)

پایان‌نامه یک کار پژوهشی است که یک دانشجوی کارشناسی ارشد یا دکترا در پایان تحصیلات تکمیلی خود ارائه می‌دهد. از آن جا که پایان‌نامه جزو منابع اطلاعاتی دست اول محسوب می‌شود در نتیجه از لحاظ اطلاعاتی بسیار حائز اهمیت است و سازمان‌دهی و نمایه‌سازی آن ضروری است. (Noruzi, 2009)

نمایه‌سازی استفاده از واژگان کنترل شده برای بیان ایده‌های مهم مدرک است که ابتدا ایده‌های اصلی استخراج و سپس اصطلاحات نمایه‌ای از یک زبان مستند انتخاب و به آنها منتسب می‌شوند. (Bertrand, 1996)

زبان کنترل شده نوعی از زبان نمایه‌سازی و زیر مجموعه‌ای از زبان طبیعی است. این واژگان فهرستی از اصطلاحات است که به وسیله‌ی عملکردهای کنترل واژگان ایجاد شده است و در نمایه‌سازی به کار می‌رود. (Kazempour, 2009)

نمایه‌سازی به زبان کنترل شده مستلزم استفاده از اصطلاحنامه است. در واقع اصطلاحنامه نقش مؤثری در کنترل واژگان و انتخاب اصطلاح‌های نمایه‌ای دارد. (Noruzichalaki, 2004)

اصطلاحنامه فهرستی سازمان یافته از اصطلاحات و واژه‌های تخصصی حوزه‌ای خاص است که برای سهولت انتخاب اصطلاحات نمایه‌ای نظم یافته‌اند. این ابزار به عنوان واژگان کنترل شده مورد استفاده‌ی نمایه‌سازان و کاربران قرار می‌گیرد و میان واژه‌های نمایه‌ای و واژه‌های مورد جستجوی کاربر انطباق ایجاد می‌کند و موجب بهبود بازیابی اطلاعات می‌شود. از طرفی در نمایه‌سازی و تبدیل مفاهیم به اصطلاحات نمایه‌ای کاربرد دارد و روابط میان واژه‌ها را در ساختاری سلسله‌مراتبی نشان می‌دهد. (Kazempour, 2009)

یکی از نکات مورد توجه در نمایه‌سازی میزان صحت آن و عدم وجود خطاهای نمایه‌سازی است که در نظام‌های بازیابی اطلاعات اهمیت بسیار دارد. با این وجود در نمایه‌سازی خطاهایی رخ می‌دهد که نمایه‌ساز باید بتواند آنها را تشخیص دهد و کیفیت نمایه‌سازی را کنترل کند. (Kazempour, 2009)

پژوهش‌های انجام شده در ایران نشانگر ضعف نمایه‌سازی پایگاه‌های اطلاعاتی ایرانی است. با توجه به پژوهش خسروی ارزیابی نتایج جستجوی کلید واژه‌های آزاد و مستند در پایگاه اطلاعات پزشکی در ایران مدکس نشان داد که به دلیل عدم یکدستی در واژه‌های نمایه‌ای بازیابی اطلاعات از این پایگاه اطلاعاتی با مشکل مواجه است. برای نمایه‌سازی از هیچ گونه بانک واژه‌های یا اصطلاحنامه پزشکی فارسی استفاده نشده است و به دلیل حجم گسترده منابع و استاندارد نبودن راهکارهای به کار رفته در نمایه‌سازی ناهمگونی‌هایی در مطالب بازیابی شده دیده می‌شود. بنابراین بررسی وضعیت نمایه‌سازی مراکز آموزشی و پژوهشی کشور در جهت بهبود نمایه‌سازی آنها امری ضروری است. (Khosravi, 2005)

به نظر می‌رسد نمایه‌سازی پایان‌نامه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور با استانداردهای لازم صورت نمی‌پذیرد و تناقض‌هایی بین توصیفگرهای اختصاص یافته به پایان‌نامه‌ها و اصطلاحنامه‌های پزشکی وجود دارد از آن جا که استفاده از یک اصطلاحنامه‌ی استاندارد به عنوان ابزار در نمایه‌سازی امری واجب و ضروری است این مسئله انگیزه‌ای است که پژوهشگر را به بررسی توصیفگرهای اختصاص یافته به پایان‌نامه‌های رشته‌ی پزشکی برترین دانشگاه علوم پزشکی کشور (دانشگاه علوم پزشکی تهران) و مقایسه با اصطلاحنامه پزشکی فارسی و لاتین ترغیب کرده است.

همان طور که می‌دانیم مؤلف هر پایان‌نامه در بخش چکیده، کلید واژه‌هایی را ارائه می‌دهد و با توجه به اینکه کاملاً بر موضوع پژوهش خود اشراف دارد، می‌تواند بهترین و کارآمدترین کلید واژه‌ها را پیشنهاد دهد و این کلید واژه‌ها می‌تواند کمک و راهنمای بزرگی در امر نمایه‌سازی برای نمایه‌ساز باشد لذا بررسی آنها راهکارهای مناسبی برای بهبود عملکرد نمایه‌سازان ارائه می‌دهد.

در تحقیق حاضر برآن شدیم که علاوه بر بررسی توصیفگرهای نمایه‌سازی، کلید واژه‌های موجود در پایان‌نامه‌ها را نیز بررسی کنیم و بدین منظور توصیفگرهای فارسی نمایه‌سازی پایان‌نامه‌های پزشکی و کلید واژه‌های فارسی موجود در چکیده پایان‌نامه‌ها را با اصطلاحنامه‌ی استاندارد که در این زمینه موضوعی وجود دارد و همان اصطلاحنامه‌ی پزشکی فارسی است مقایسه نموده و میزان انطباق آنها مشخص گردیده است و توصیفگرهای لاتین نمایه‌سازی پایان‌نامه‌ها و کلیدواژه‌های لاتین را نیز با ¹ MESH مقایسه و میزان انطباق آنها مشخص شده است.

در ایران و سایر کشورها، تحقیقاتی در این زمینه صورت گرفته که در ذیل به آن پرداخته می‌شود:

میرجلیلی (Mirjalili, 2002) نحوه سیاست گذاری و به کارگیری زبان نمایه‌سازی در ۳۲ پایگاه اطلاعاتی را ارزیابی کرده است. از مجموعه پایگاه‌های مورد بررسی، ۱۹ پایگاه اطلاعاتی از زبان کنترل شده، ۷ پایگاه از زبان طبیعی و ۶ پایگاه نیز از ترکیبی از زبان طبیعی و کنترل شده استفاده می‌کنند. نتایج نشان داد که در اکثریت پایگاه‌های اطلاعاتی دارای زبان کنترل شده، ناهماهنگی آشکاری در گزینش توصیفگرها به چشم می‌خورد. این امر بیانگر بی‌دقتی نمایه‌سازان به هنگام نمایه‌سازی و پیروی نکردن از یک سیاست واحد است.

معمار طلوعی (Meemartolooei, 2002) پژوهشی درباره نحوه نمایه‌سازی پایان‌نامه‌ها در مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران انجام داده است. وی عنوان کرده است، در این مرکز سیاست واحدی برای استفاده از زبان نمایه‌سازی وجود ندارد و دانش و سلیقه شخصی اساس کار در نمایه‌سازی مدارک به شمار می‌آید. با توجه به توانایی‌ها و سلیقه‌های فردی نمایه‌سازان، تنوع موضوعی مدارک مشکلاتی را در انتخاب کلید واژه‌ها و در نهایت نمایه‌سازی منابع به وجود آورده است.

خانی (Khani, 2007) در پایان‌نامه خود تحت عنوان "مقایسه ساختار اصطلاحنامه‌های پایگاه‌های اطلاعاتی Pubmed و Embase با استاندارد اصطلاح‌نامه‌نویسی سازمان استانداردهای اطلاعاتی ملی آمریکا و بررسی شیوه‌های نمایه‌سازی دو پایگاه" هدف پژوهش خود را تعیین مجموعه روش‌های نمایه‌سازی، ساختار و قالب واژگان بکار رفته در نمایه‌سازی پایگاه اطلاعاتی Pubmed و Embase می‌داند.

موسوی (Moosavi, 2008) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان "انطباق واژه‌های نمایه‌ای پایان‌نامه‌های موضوعات بهداشت و علوم زیستی دو مرکز منتخب با استاندارد نمایه‌سازی سازمان استانداردهای اطلاعاتی ملی آمریکا" ۱۴ فاکتور

¹- Medical Subject Headings

در موضوعات بهداشت و علوم زیستی در مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران و کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران را با استاندارد مقایسه کرد. نتایج بدست آمده نشان داد که کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران با ۶۴/۸۶ درصد نسبت به مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران با ۴۱/۹۷ درصد بیشتر منطبق با استاندارد است.

پیرهادی (Pirhadi, 2010) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان "ارزیابی تطبیقی واژه‌های عنوان و چکیده پایان نامه‌ها با توصیفگرهای تعیین شده در نمایه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران" به بررسی ۳۸۰ پایان نامه از بین ۴ گروه علمی فنی-مهندسی و علوم پایه، علوم پزشکی، علوم انسانی و هنر از سال ۱۳۸۰ تا پایان سال ۱۳۸۷ پرداخت. نتایج نشان داد حدود ۷۵ درصد توصیفگرها همان واژه‌های عنوان و چکیده یا مترادف آنها هستند.

حیدری (Heydari, 2010) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان "بررسی میزان انطباق واژه‌های نمایه‌ای پایان نامه‌ها و طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد با اصطلاحنامه پزشکی فارسی طی سال‌ها ۸۲ الی ۸۷" به بررسی ۲۶۷۰ کلید واژه برگرفته از ۲۱۳ طرح تحقیقاتی و ۵۵۱ پایان نامه پرداخت. نتایج نشان داد که ۲۰/۸۹ درصد کلید واژه‌ها مطابق با استاندارد ۷۷/۴۵ درصد کلیدواژه‌ها نامطابق با استاندارد و ۱/۶۴ درصد کلید واژه‌ها اعلام است. ۸ درصد از کلید واژه‌های نامطابق با استاندارد کلید واژه‌های با املای نادرست بودند.

نقنه (Naghne, 2010) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود به بررسی میزان انطباق کلید واژه‌های فارسی و انگلیسی در عنوان‌ها و چکیده‌های فارسی و انگلیسی پایان نامه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با اصطلاحنامه‌ها و سرعنوان‌های موضوعی پزشکی فارسی و مش از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۸ می‌پردازد.

یافته‌های پژوهش نشان داد میزان انطباق کلید واژه‌های فارسی و انگلیسی با اصطلاحنامه‌های پزشکی فارسی و مش از نظر همخوانی کامل ۸/۹ درصد، همخوانی نسبی ۱۳/۵ درصد، و ناهمخوانی ۷۷/۶ درصد بود. و میزان انطباق کلید واژه‌های فارسی و انگلیسی با سرعنوان‌های موضوعی پزشکی فارسی و مش از نظر همخوانی کامل ۱۶/۵ درصد، همخوانی نسبی ۱۹/۵ درصد و ناهمخوانی ۶۴ درصد است.

سوتروروبرت (Roberts, Souter, 2000) در پژوهشی تحت عنوان "نمایه‌سازی موضوعی مقالات مجلات پزشکی به وسیله خودکارسازی کنترل واژگان" به بررسی امکان خودکارسازی نمایه موضوعی مقالات مجلات پزشکی می‌پردازد و هدف کلی آن تسهیل جستجوی جامع و اثربخش از پایگاه‌های اطلاعاتی است. نتیجه تحقیق بیانگر این است که انتقال توصیفگرهای موضوعی به سیستم جستجو و بازیابی اطلاعات باید به دو شکل باشد: ۱- توصیفگرهای موجود در کتاب راهنمای پایگاه اطلاعاتی. ۲- ایجاد عناصر جستجو از متن مقاله.

آماشی (Amaeshi, 2001) در پژوهشی تحت عنوان "نمایه‌سازی موضوعی کتابخانه شرکت ملی نیجریه: طرح یک ابزار" به ایجاد اصطلاحنامه نمایه‌سازی برای مقالات موضوع نفت خام و گاز در مجلات و روزنامه‌های بومی نظام کتابخانه‌ای شرکت ملی نیجریه پرداخته است. پژوهش حاضر در پاسخ به نیاز تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و تحقیقات درون شرکت با وجود انفجار منابع اطلاعاتی مهم (مجلات و روزنامه‌ها) می‌باشد.

ماری وی (Mary V., 2002) در پژوهشی تحت عنوان "نمایه‌سازی مفهومی پایان نامه‌های داروسازی فرانسه" گفته است که پایان نامه‌های داروسازی فرانسه بندرت مورد ارزیابی قرار گرفته و کلید واژه‌های آنها به صورت دستی بدون استفاده از اصطلاحنامه‌های ساختاربندی شده استخراج می‌شوند. جهت بهبود مؤثر اطلاعات موجود در پایان نامه‌ها و بالا بردن کیفیت

نظام ذخیره و بازیابی اطلاعات باید از بهبود دسترسی، سازماندهی مؤثر اطلاعات موجود در پایان نامه‌ها و بالا بردن کیفیت نظام ذخیره و بازیابی اطلاعات باید از ابزارهای درست و صحیح نمایه‌سازی استفاده کرد که این ابزارها شامل واژگان کنترل شده در آن زمینه موضوعی می‌باشند.

آلپی (Alpi, 2005) در پژوهشی تحت عنوان "جستجوی ماهرانه در موضوع بهداشت عمومی" چگونگی بازیابی مدارک درباره بهداشت عمومی از پایگاه‌های اطلاعاتی را ارزیابی کرده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد، واژه‌هایی که متخصصین این رشته بکار می‌برند با آنچه در پایگاه اطلاعاتی معتبر علوم پزشکی برای نمایه‌سازی استفاده می‌شود، تفاوت بسیار فراوانی دارد. این مقاله نتیجه فوق را ناشی از نبود یکدستی و استاندارد سازی در بین اصطلاح نامه‌های مورد استفاده در پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف دانسته است.

فورنر (Furner, 2006) در پژوهشی تحت عنوان "برچسب زنی گروهی و گام‌های بعدی نمایه‌سازی" برچسب‌زنی گروهی (مشخص کردن کلید واژه‌های مشخص درون متنی توسط کاربران)، به عنوان یک روش ویژه نمایه‌سازی و روشی دموکراتیک تلقی می‌گردد. این مقاله به مقایسه برچسب‌زنی گروهی با فهرست‌نویسی موضوعی و شرح شباهت‌ها و تفاوت‌های این دو قالب سازمان‌دهی اطلاعات پرداخته است. که هر دو به تحلیل هدف و ابزار موجود به روش ضمنی و صریح می‌پردازند.

هدف کلی پژوهش، تعیین میزان انطباق توصیفگرهای نمایه‌سازی فارسی و لاتین و همچنین کلید واژه‌های فارسی و لاتین پژوهشگر مربوط به پایان نامه‌های رشته پزشکی عمومی، تخصص و فوق تخصص پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران با اصطلاحنامه پزشکی فارسی و اصطلاحنامه پزشکی Mesh می‌باشد برای نیل به هدف کلی این پژوهش پرسش‌های ذیل به شرح زیر مطرح می‌گردد:

- ۱- میزان انطباق توصیف‌گرهای فارسی بکار رفته در نمایه‌های پایان نامه‌های رشته پزشکی در کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران با اصطلاحنامه پزشکی فارسی چه قدر است؟
- ۲- میزان انطباق توصیف‌گرهای انگلیسی بکار رفته در نمایه‌های پایان نامه‌های رشته پزشکی در کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران با اصطلاحنامه پزشکی انگلیسی (MESH) چه قدر است؟
- ۳- میزان انطباق کلیدواژه‌های فارسی پژوهشگر در پایان نامه‌های رشته پزشکی با اصطلاحنامه پزشکی فارسی چه قدر است؟
- ۴- میزان انطباق کلید واژه‌های انگلیسی پژوهشگر در پایان نامه‌های رشته پزشکی با اصطلاحنامه پزشکی انگلیسی (MESH) چه قدر است؟
- ۵- میزان انطباق توصیف‌گرهای فارسی با توصیف‌گرهای انگلیسی بکار رفته در نمایه‌های پایان نامه‌های رشته پزشکی در مقایسه با هم چگونه است؟
- ۶- میزان انطباق کلید واژه‌های فارسی با کلید واژه‌های انگلیسی بکار رفته در پایان نامه‌های رشته پزشکی در مقایسه با هم چگونه است؟

روش پژوهش

این پژوهش بر اساس هدف کاربردی است و به روش پیمایشی به شیوه‌ی کتابسنجی مقایسه‌ای و کتابخانه‌ای انجام شده است. ابزار گردآوری داده‌ها چک لیستی است که توسط محقق تهیه شده است که با بررسی توصیفگرهای فارسی و توصیفگرهای لاتین که نمایه‌سازان به این پایان‌نامه‌ها اختصاص داده‌اند و همچنین کلید واژه‌های فارسی و لاتین که پژوهشگران در پایان‌نامه‌شان ذکر کرده‌اند تکمیل شده است. روایی این چک لیست از روایی صوری و پایایی آن با اجرای طرح پایلوت و محاسبه‌ی آلفای کرونباخ تأیید شد ($a=0.82$).

جامعه پژوهش پایان‌نامه‌های رشته پزشکی در ۳ مقطع پزشکی عمومی، تخصص و فوق‌تخصص از سال ۱۳۸۵-۱۳۸۹، موجود در کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران است.

تعداد کل پایان‌نامه‌های جامعه پژوهش ۱۲۰۰ عنوان است. که از این تعداد، پایان‌نامه‌های پزشکی عمومی ۶۵۰ عنوان و دکترای تخصصی ۵۶۴ عنوان و فوق‌تخصص ۸۰ عنوان بوده‌اند. با توجه به حجم جامعه پژوهش نمونه‌گیری با استفاده از جدول کرسینگ مورگان و با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و سیستماتیک انجام شد.

در نهایت ۳۰۲ عنوان پایان‌نامه از میان پایان‌نامه‌های جامعه پژوهش به عنوان نمونه انتخاب شدند و توصیفگرها و کلید واژه‌های آنها مورد بررسی قرار گرفت. این ۳۰۲ پایان‌نامه شامل ۳۴۳۳ توصیفگر بودند که از این میان ۱۴۵۴ توصیفگر نمایه‌سازی فارسی، ۱۴۵۴ توصیفگر نمایه‌سازی لاتین، ۲۲۶ کلید واژه‌ی فارسی و ۲۹۹ کلید واژه‌ی لاتین بودند که همگی مورد بررسی قرار گرفتند. برای بررسی توصیفگرها و کلید واژه‌های فارسی از اصطلاحنامه پزشکی فارسی و برای بررسی توصیفگرها و کلید واژه‌های انگلیسی از اصطلاحنامه پزشکی مش استفاده شد و اطلاعات لازم وارد چک لیست‌ها گردید.

در نهایت کلیه اطلاعات جمع‌آوری شده حاصل از چک لیست‌ها وارد نرم‌افزار SPSS شد و داده‌ها در قالب جداول و نمودارها با استفاده از آمار توصیفی و همچنین با آزمون آماری کای اسکوتر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

این آزمون برای تعیین معنی‌داری بین تفاوت فراوانی‌های مشاهده در یک موقعیت آزمایشی انجام می‌شود زمانی که مقیاس اندازه‌گیری از نوع اسمی است یکی از بهترین آزمون‌های قابل اجرا کای اسکوتر است. اساس کار این آزمون تفاوت قایل شدن بین فراوانی‌های مشاهده شده (f_o فراوانی حاصل از اجرا موقعیت آزمایشی) و فراوانی مورد انتظار (f_e فراوانی مورد انتظار در شرایط غیر آزمایشی) است. در این آزمون تفاوت بین فراوانی مورد انتظار و مشاهده شده برای تمامی خانه‌های جدول محاسبه و مجموع کای اسکوترهای محاسبه شده به عنوان کای اسکوتر جدول محسوب می‌شود اگر مقدار کای اسکوتر در سطح آلفای ۰.۰۵ از مقدار بحرانی بزرگ‌تر باشد نتیجه معنی‌دار و در صورت کوچک بودن آزمون معنی‌دار نیست و تفاوتی بین فراوانی‌های جدول وجود ندارد.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر علاوه بر استفاده از آمار توصیفی، به منظور پاسخگویی به سوالات پژوهش از آزمون کای اسکوتر استفاده شده است.

سوال اول: میزان انطباق توصیفگرهای فارسی بکار رفته در نمایه‌های پایان‌نامه‌های رشته پزشکی در کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران با اصطلاحنامه پزشکی فارسی چه قدر است؟

جدول ۱- توزیع فراوانی میزان همخوانی توصیف‌گرهای فارسی در پایان‌نامه‌های پزشکی

فوق تخصصی		تخصصی		عمومی		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
49.2	58	46.3	301	53.9	370	همخوانی کامل
5.1	6	4.2	27	4.4	30	همخوانی نسبی
27.1	32	34.9	227	31.5	216	نا همخوانی
18.6	22	14.6	95	10.2	70	عدم حضور در اصطلاح نامه
100.0	118	100.0	650	100.0	686	جمع

باتوجه به نتایج جدول ۱ مقایسه میزان انطباق توصیفگرهای فارسی را در سه مقطع این گونه می‌توان بیان کرد: میزان همخوانی کامل، همخوانی نسبی و ناهمخوانی توصیفگرهای فارسی در سه مقطع تقریباً به یک میزان است ولی عدم حضور در اصطلاحنامه در مقاطع عمومی، تخصصی و فوق تخصصی به ترتیب افزایش پیدا کرده که این مسأله به دلیل تخصصی‌تر بودن موضوعات پایان‌نامه‌ها در پزشکی تخصصی و فوق تخصصی است.

همان‌طور که می‌دانیم علم پزشکی روز به روز در حال پیشرفت و تغییر است و هر روزه به موضوعات تخصصی در آن اضافه می‌گردد و این عامل باعث می‌شود که موضوعات پایان‌نامه‌ها نیز در مقاطع بالاتر پزشکی روز به روز تخصصی شوند و از طرفی آخرین ویرایش اصطلاحنامه پزشکی فارسی مربوط به سال ۱۳۸۴ است و این اصطلاحنامه بسیاری از موضوعات جدید را شامل نمی‌شود بنابراین هر چه مقطع بالاتر می‌رود پایان‌نامه‌ها تخصصی‌تر شده و در نتیجه میزان توصیفگرهایی که در اصطلاحنامه موجود نیستند نیز بیشتر می‌شود.

جدول ۲- آزمون کای اسکور برای تعیین میزان انطباق توصیف‌گرهای فارسی

درصد	تعداد	
50.1	729	همخوانی کامل
4.3	63	همخوانی نسبی
32.7	475	نا همخوانی
12.9	187	عدم حضور در اصطلاح نامه
100.0	1454	جمع
$X^2=50.26$	DF=3	$P \leq 0.05$

با توجه به این که مقدار کای اسکور محاسبه شده ($X^2=50.26$) با درجه آزادی ۳ در سطح آلفای ۰.۰۵ معنی‌دار است بنابراین در پاسخ به پرسش اساسی پژوهش باید گفت که میزان همخوانی توصیف‌گرهای فارسی در حد همخوانی کامل است.

سوال دوم: میزان انطباق توصیف‌گرهای انگلیسی بکار رفته در نمایه‌های پایان‌نامه‌های رشته پزشکی در کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران با اصطلاحنامه پزشکی انگلیسی (MESH) چه قدر است؟

جدول ۳- توزیع فراوانی میزان همخوانی توصیف‌گرهای انگلیسی در پایان‌نامه‌های پزشکی

فوق تخصصی		تخصصی		عمومی		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
100	107	100	645	99.4	693	همخوانی کامل
0	0	0	0	0.1	1	همخوانی نسبی
0	0	0	0	0.1	1	نا همخوانی
0	0	0	0	0.3	2	عدم حضور در اصطلاح نامه
100	107	100	645	100.0	697	جمع

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود در توصیف‌گرهای انگلیسی پایان‌نامه‌های پزشکی عمومی، در ۹۹/۴ درصد همخوانی کامل مشاهده می‌شود، در ۰/۱ درصد همخوانی نسبی، ۰/۱ درصد ناهمخوانی و در ۰/۳ درصد این توصیف‌گرها در اصطلاح‌نامه‌ها وجود نداشته‌است. کلیه توصیف‌گرهای انگلیسی در پایان‌نامه‌های پزشکی تخصصی و فوق همخوانی کامل داشته‌اند.

جدول ۴- آزمون نیکویی برازندگی برای تعیین میزان انطباق توصیف‌گرهای انگلیسی

درصد	تعداد	
۹۹.۷	1445	همخوانی کامل
۰.۰۷	1	همخوانی نسبی
۰.۰۷	1	نا همخوانی
۰.۱۴	2	عدم حضور در اصطلاح نامه
۱۰۰	1449	جمع
$X^2=297.64$	DF=3	$P \leq 0.05$

با توجه به این که مقدار کای اسکوئر محاسبه شده ($X^2=297.64$) با درجه آزادی ۳ در سطح آلفای ۰.۰۵ معنی‌دار است بنابراین در پاسخ به پرسش اساسی پژوهش باید گفت که میزان همخوانی توصیف‌گرهای انگلیسی در حد همخوانی کامل است.

سوال سوم: میزان انطباق کلیدواژه‌های فارسی پژوهشگر در پایان‌نامه‌های رشته پزشکی با اصطلاحنامه پزشکی فارسی چه قدر است؟

جدول ۵- توزیع فراوانی میزان همخوانی کلید واژه‌های فارسی در پایان‌نامه‌های پزشکی

فوق تخصصی		تخصصی		عمومی		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
23.3	7	18.2	29	15.6	12	همخوانی کامل
0.0	0	1.9	3	2.6	2	همخوانی نسبی
26.7	8	35.8	57	39.0	30	ناهمخوانی
50.0	15	44.0	70	42.9	33	عدم حضور در اصطلاح نامه
100.0	30	100.0	159	100.0	77	جمع

باتوجه به نتایج جدول ۵ مقایسه میزان انطباق کلیدواژه‌های فارسی را در سه مقطع این گونه می‌توان بیان کرد: همان‌طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، در ۱۵.۶ درصد کلید واژه‌های فارسی پایان‌نامه‌های پزشکی عمومی همخوانی کامل وجود داشته‌است. ۲.۶ درصد همخوانی نسبی، ۳۹ درصد ناهمخوانی و ۴۲.۹ درصد عدم وجود در اصطلاح‌نامه‌ها دیده می‌شود. بررسی بیشتر نشان می‌دهد حدود ۸۲ درصد کلید واژه‌ها یا ناهمخوان بوده‌اند و یا در اصطلاح نامه وجود نداشته‌اند. در ۱۸.۲ درصد کلیدواژه‌های فارسی در پایان‌نامه‌های پزشکی تخصصی همخوانی کامل دیده می‌شود. در ۱.۹ درصد همخوانی نسبی، ۳۵.۸ درصد ناهمخوانی و در ۴۴ درصد عدم حضور در اصطلاح‌نامه دیده می‌شود. بررسی بیشتر نشان می‌دهد که حدود ۸۰ درصد کلید واژه‌ها یا ناهمخوان بوده و یا در اصطلاح‌نامه وجود نداشته‌اند. در ۲۳.۳ درصد کلیدواژه‌های فارسی پایان‌نامه‌های پزشکی فوق تخصصی همخوانی کامل دیده می‌شود. هیچ مورد همخوانی نسبی در این مورد وجود نداشته و ۲۶.۷ درصد ناهمخوانی و ۵۰ درصد عدم حضور در اصطلاح‌نامه دیده می‌شود. بررسی بیشتر نشان می‌دهد که حدود ۷۷ درصد کلید واژه‌ها یا ناهمخوان بوده و یا در اصطلاح نامه حضور نداشته‌اند.

همان‌گونه که در جدول ۵ ملاحظه می‌شود با بالا رفتن سطح مقطع میزان همخوانی کامل بالا رفته، میزان همخوانی نسبی و ناهمخوانی کم شده و عدم حضور در اصطلاح‌نامه افزایش پیدا کرده است. از این امر می‌توان نتیجه گرفت که با بالا رفتن مقطع و سطح تحصیلات کلیدواژه‌هایی که توسط نویسنده‌ی پایان‌نامه در آخر چکیده پایان‌نامه می‌آید، صحیح‌تر ارائه شده و می‌توان به این نتیجه رسید که سطح تحصیلات در آگاهی برای انتخاب کلید واژه‌ها نقش به‌سزایی دارد.

از طرف دیگر با بالا رفتن مقطع تعداد کلیدواژه‌هایی که در اصطلاح‌نامه حضور نداشته‌اند نیز افزایش پیدا کرده است به این دلیل که موضوعات در مقاطع بالاتر تخصصی‌تر شده و با توجه به پیشرفت روز به روز علم پزشکی اصطلاح‌نامه پزشکی فارسی که مربوط به سال ۱۳۸۴ است، این کلیدواژه‌ها را پوشش نمی‌دهد.

جدول ۶- آزمون نیکویی برازندگی برای تعیین میزان انطباق کلید واژه‌های فارسی

درصد	تعداد	
18.0	48	همخوانی کامل
1.9	5	همخوانی نسبی
35.7	95	نا همخوانی
44.4	118	عدم حضور در اصطلاح نامه
100.0	266	جمع
$X^2=42.93$	DF=3	$P \leq 0.05$

با توجه به این که مقدار کای اسکوئر محاسبه شده ($X^2=42.93$) با درجه آزادی ۳ در سطح آلفای ۰.۰۵ معنی‌دار است بنابراین در پاسخ به پرسش اساسی پژوهش باید گفت که کلید واژه‌های فارسی به طور معنی‌داری در اصطلاح نامه وجود ندارند.

سوال چهارم: میزان انطباق کلیدواژه‌های انگلیسی پژوهشگر در پایان نامه‌های رشته پزشکی با اصطلاحنامه پزشکی انگلیسی (MESH) چه قدر است؟

جدول ۷- توزیع فراوانی میزان همخوانی کلید واژه‌های انگلیسی در پایان نامه‌های پزشکی

فوق تخصصی		تخصصی		عمومی		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
30	9	29.8	45	24.0	25	همخوانی کامل
33.3	10	10.6	16	20.2	21	همخوانی نسبی
33.3	10	25.8	39	31.7	33	نا همخوانی
36.7	11	33.8	51	24.0	25	عدم حضور در اصطلاح نامه
100	30	100.0	151	100.0	104	جمع

با توجه به نتایج جدول ۷ مقایسه میزان انطباق کلیدواژه‌های انگلیسی را در سه مقطع این گونه می‌توان بیان کرد: همان طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، ۲۴ درصد کلیدواژه‌های انگلیسی پایان‌نامه‌های پزشکی همخوانی کامل داشته‌است. ۲۰.۲ درصد همخوانی نسبی، ۳۱.۷ درصد ناهمخوانی و ۲۴ درصد عدم حضور در اصطلاح نامه دیده می‌شود. در ۲۹.۸ درصد کلید واژه‌های انگلیسی پایان نامه‌های پزشکی تخصصی همخوانی کامل وجود دارد. در ۱۰.۶ درصد همخوانی نسبی، ۲۵.۸ درصد ناهمخوانی و ۳۳.۸ درصد عدم حضور در اصطلاح نامه دیده می‌شود. ۳۰ درصد کلید واژه‌های انگلیسی در پایان نامه‌های پزشکی فوق تخصصی همخوانی کامل وجود دارد. در ۳۳.۳ درصد همخوانی نسبی، ۳۳.۳ درصد ناهمخوانی و در ۳۶.۷ درصد عدم حضور در اصطلاح نامه دید می‌شود.

همان گونه که ملاحظه می‌شود با بالا رفتن سطح مقطع میزان همخوانی کامل بالا رفته از این امر می‌توان نتیجه گرفت که سطح تحصیلات و مقطع در رشته پزشکی در آگاهی و انتخاب صحیح کلیدواژه‌ها نقش بسزایی دارد.

جدول ۸- آزمون کای اسکوتر برای تعیین میزان انطباق کلید واژه‌های انگلیسی

کلید واژه	تعداد	درصد
همخوانی کامل	80	26.8
همخوانی نسبی	46	15.4
نا همخوانی	86	28.8
عدم حضور در اصطلاح نامه	87	29.1
جمع	299	100.0
$P \leq 0.05$	DF=3	$X^2=5.06$

با توجه به این که مقدار کای اسکوتر محاسبه شده ($X^2=5.06$) با درجه آزادی ۳ در سطح آلفای ۰.۰۵ معنی‌دار نیست بنابراین در پاسخ به پرسش اساسی پژوهش باید گفت که فراوانی‌های موجود در جدول فوق از لحاظ آماری با هم برابر هستند به عبارتی دیگر میزان انطباق کامل، نسبی، ناهمخوانی و عدم حضور در اصطلاح نامه به یک میزان است. پرسش اساسی ۵- میزان انطباق توصیف گرهای فارسی با توصیف گرهای انگلیسی بکار رفته در پایان نامه‌های رشته پزشکی در مقایسه با هم چگونه است؟

جدول ۹- میزان انطباق توصیف گرهای فارسی و انگلیسی در مقایسه با هم

لاتین	فارسی		تعداد	درصد
	تعداد	درصد		
همخوانی کامل	1450	50.1	729	99.7
همخوانی نسبی	1	4.3	63	۰.۰۷
نا همخوانی	1	32.7	475	۰.۰۷
عدم حضور در اصطلاح نامه	2	12.9	187	۰.۱۴
جمع	1454	100.0	1454	۱۰۰

همان‌طور که در جدول‌های قبلی نشان داده شد آزمون نیکویی برازندگی در هر دو قسمت فارسی و انگلیسی معنی‌دار بوده و نشان می‌دهد در هر دو قسمت همخوانی کامل وجود دارد البته باید توجه داشت میزان همخوانی در توصیف گرهای انگلیسی به مراتب بیشتر از توصیف گرهای فارسی است.

پرسش ۶- میزان انطباق کلید واژه‌های فارسی با کلید واژه‌های انگلیسی بکار رفته در پایان‌نامه‌های رشته پزشکی در مقایسه با هم چگونه است؟

جدول ۱۰- میزان انطباق کلیدواژه‌های فارسی و انگلیسی در مقایسه با هم

لاتین		فارسی		
درصد	درصد	تعداد	تعداد	
26.8	80	18.0	48	همخوانی کامل
15.4	46	1.9	5	همخوانی نسبی
28.8	86	35.7	95	ناهمخوانی
29.1	87	44.4	118	عدم حضور در اصطلاح نامه
100.0	299	100.0	266	جمع

چنانچه در جدول‌های قبلی ملاحظه شد، آزمون نیکویی برازندگی برای کلید واژه‌های فارسی معنی‌دار بوده و نشان می‌دهد این کلید واژه‌ها به طور معنی‌داری در اصطلاح نامه وجود نداشته‌اند اما آزمون برای کلید واژه‌های انگلیسی معنی‌دار نیست و نشان می‌دهد که میزان همخوانی کامل، نسبی، ناهمخوانی و عدم حضور در اصطلاح نامه در این قسمت به یک میزان است.

جدول ۱۱- تعداد پایان‌نامه‌هایی که کلید واژه در آن‌ها وجود نداشته است

درصد	تعداد	
۷۶.۱۵	۲۳۰	کلید واژه فارسی
۷۴.۱۷	۲۲۴	کلید واژه لاتین
	N=302	

با توجه به جدول ۱۱ می‌توان دریافت که تعداد زیادی از پایان‌نامه‌های مورد بررسی فاقد کلیدواژه‌های فارسی و انگلیسی ارائه شده توسط پژوهشگر هستند.

همانطور که می‌دانیم یکی از مهم‌ترین بخش‌های پایان‌نامه وجود چکیده فارسی و چکیده انگلیسی در پایان‌نامه است که در پایان چکیده پژوهشگر موضوعات مهم پژوهش را در قالب چند اصطلاح یا کلید واژه بیان می‌کند اما همان‌گونه که در جدول فوق مشاهده می‌شود تعداد زیادی از پایان‌نامه‌های مورد بررسی کلید واژه فارسی و انگلیسی نداشتند و این امر نشان دهنده‌ی این است که فارغ‌التحصیلان مقاطع مختلف پزشکی آگاهی و دانش لازم را در این زمینه ندارند.

بحث و نتیجه‌گیری

از نتایج به دست آمده می‌توان دریافت که میزان رعایت اصول استاندارد نمایه‌سازی در این دانشگاه در حد مطلوبست. در مورد توصیفگرهای فارسی همانطور که دیدیم میزان انطباق کامل با اصطلاحنامه پزشکی فارسی ۵۰.۱ درصد بود یعنی فقط در ۵۰.۱ درصد توصیفگرهای فارسی با اصطلاحنامه همخوانی کامل داشتند. دلیل این امر این است که این مرکز کار نمایه‌سازی را به شکل مستقل و بدون استفاده از اصطلاحنامه پزشکی فارسی انجام می‌دهد. در ۴.۳ درصد توصیفگرها همخوانی نسبی داشتند یعنی توصیفگرهای بکار برده شده جزء ارجاعات اصطلاحنامه محسوب می‌گردند و انتخاب شده نیستند. در ۳۲.۷ درصد موارد ناهمخوانی داشته‌اند یعنی توصیفگرهایی را بکار برده‌اند که کاملاً با اصطلاح موجود در اصطلاحنامه متفاوت بوده‌اند و در ۱۲.۹ درصد از موارد عدم حضور در اصطلاحنامه داریم به این معنا که این مقدار از توصیفگرها جدید بوده و به هیچ شکلی در اصطلاحنامه وجود نداشته‌اند که این امر نشان دهنده‌ی این است که اصطلاحنامه پزشکی فارسی موضوعات جدید پزشکی را پوشش نمی‌دهد.

نتایجی که از بررسی توصیفگرهای انگلیسی به دست آمد نشان داد که توصیفگرهای انگلیسی در ۹۹.۷ درصد با اصطلاحنامه مش MESH همخوانی کامل داشته‌اند و این امر حاکی از آن است که این مرکز در امر نمایه‌سازی و اختصاص توصیفگرهای انگلیسی بسیار مطلوب عمل می‌کند.

نتایج به دست آمده از این بخش از پژوهش را می‌توان با نتایج پژوهش میر جلیلی (Mirjalili, 2002) و معمار طلوعی (Meemartolooei, 2002) مقایسه کرد. با توجه به نتایج میر جلیلی و معمار طلوعی نمایه‌سازان در مراکز مورد بررسی از یک سیاست واحد پیروی نمی‌کنند و نمایه‌سازی با سلیقه‌ها و توانایی‌های فردی نمایه‌سازان صورت می‌گیرد از اینرو ناهماهنگی آشکاری در گزینش توصیفگرها به چشم می‌خورد در صورتی که نمایه‌سازی در این مرکز با استفاده از اصطلاح نامه و با پیروی از یک سیاست واحد صورت می‌پذیرد. از این‌رو نتیجه پژوهش حاضر با پژوهش‌های انجام شده تفاوت آشکاری دارد.

ماری وی (Mari V. , 2002) در بررسی نمایه‌سازی مفهومی پایان‌نامه‌های داروسازی فرانسه به این نتیجه رسید که کلیدواژه‌ها بدون استفاده از اصطلاحنامه‌های ساختار بندی شده استخراج می‌شوند و این امر از کیفیت ذخیره و بازیابی اطلاعات می‌کاهد که در مقایسه با نتیجه پژوهش حاضر متفاوت است.

آلپی (Alpi, 2005) در تحقیق خود با عنوان جستجوی ماهرانه در موضوع بهداشت عمومی دریافت که واژه‌هایی که در پایگاه‌های معتبر علوم پزشکی برای نمایه‌سازی استفاده شده با واژه‌هایی که مورد استفاده‌ی متخصصین این رشته است تفاوت بسیار فراوانی دارد که این امر ناشی از نبود یکدستی بین اصطلاحنامه‌های مورد استفاده در پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف می‌باشد. در بررسی حاضر نیز دریافتیم که در کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران انتخاب توصیفگرهای انگلیسی با استفاده از آخرین ویرایش مش MESH یا مش آنالین ۲۰۱۲ صورت می‌پذیرد ولی برای اختصاص توصیفگرهای فارسی به منابع با استفاده از کلیدواژه‌های انگلیسی، معادل سازی انجام می‌دهد و کلید واژه‌ی معادل سازی شده‌ی فارسی را برای نمایه‌سازی به کار می‌برد و این کلیدواژه‌ها را در یک پایگاه واحد به نام پایگاه توصیفگرهای فارسی جمع‌آوری شده و برای نمایه‌سازی دیگر منابع مورد استفاده قرار می‌دهد. در واقع این مرکز کار ساختن اصطلاحات پزشکی فارسی را مستقل و بدون

استفاده از اصطلاحنامه پزشکی فارسی انجام می‌دهد و با اصطلاحنامه پزشکی فارسی یکدست نیست. که این عدم یکدستی مشکلاتی را در امر ذخیره و بازیابی اطلاعات پزشکی به وجود می‌آورد.

در مقایسه با نتایج به دست آمده از پژوهش موسوی (Moosavi, 2008) که بر روی نمایه سازی پایان نامه‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران کار شده بود می‌توان گفت: نتایج مشابهی در پژوهش موسوی که میزان انطباق واژه‌های نمایه‌ای پایان نامه‌ها با استاندارد نمایه سازی سازمان اسنادهای اطلاعاتی ملی آمریکا در کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران بررسی شده بود، به دست آمد. نتایج پژوهش موسوی نشان داد نمایه‌سازی کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران ۶۴/۸۶ درصد منطبق با استاندارد است و با نتیجه پژوهش حاضر که میزان انطباق را در حد همخوانی کامل به اثبات رسانده مشابه است.

با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان گفت کلید واژه‌های فارسی و انگلیسی موجود در پایان‌نامه‌ها که توسط تهیه کننده و پژوهشگر پایان نامه ارائه می‌شود اصلاً وضعیت مطلوبی ندارند. در تعداد زیادی از پایان‌نامه‌ها هیچ کلید واژه فارسی و انگلیسی ارائه نشده بود و در موارد دیگر هم میزان انطباق بسیار کم بود. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش نقنه و حیدری مشابهت دارد. حیدری (Heydari, 2010) در بررسی واژه‌های نمایه‌ای پایان نامه‌های دانشگاه علوم پزشکی یزد به این نتیجه رسید که تنها ۲۰/۸۹ درصد کلید واژه‌ها مطابق با استاندارد بودند. و نقنه (Naghne, 2010) نیز در بررسی میزان انطباق کلید واژه‌های فارسی و انگلیسی عنوان و چکیده پایان نامه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با اصطلاحنامه‌ها دریافت که میزان همخوانی کامل تنها ۸/۹ درصد می‌باشد.

این امر ناشی از آگاهی نداشتن و یا اهمیت ندادن دانشجویان مقاطع مختلف پزشکی از اصول روش تحقیق و کار با اصطلاحنامه است. در صورتی که اگر پژوهشگران آگاهی کافی در این زمینه داشته باشند و کلید واژه‌های صحیح ارائه بدهند کمک بزرگی به نمایه‌سازی می‌کنند و به کار نمایه‌سازی سرعت می‌بخشند و از طرف دیگر مراکز که امکانات و نیروی متخصص نمایه‌سازی ندارند می‌توانند از کلید واژه‌های پژوهش‌گران برای نمایه‌سازی استفاده نمایند. شایان ذکر است بگوئیم تهیه کننده پایان‌نامه است که به موضوع تحقیق خود اشراف کامل دارد و اگر آگاهی کافی در مورد استفاده از اصطلاحنامه‌ها داشته باشد می‌تواند بهترین و کاربردی ترین کلید واژه‌ها را به تحقیق خود اختصاص بدهد.

پیشنهاد‌های اجرایی پژوهش

طبق نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل مطالب به دست آمده پیشنهاد‌های زیر ارائه می‌گردد:

- ۱- پیشنهاد می‌شود در مراحل تصویب پایان‌نامه بر صحیح بودن و مستند بودن کلید واژه‌های نمایه‌ای نظارت مستقیم صورت پذیرد و دانشجو ملزم به استفاده از اصطلاحنامه برای اختصاص کلید واژه‌های فارسی و انگلیسی به پایان نامه بشود.
- ۲- از آنجا که اصطلاحنامه پزشکی فارسی تألیف فاطمه رها دوست تنها اصطلاحنامه فارسی استاندارد در زمینه‌ی پزشکی است و اصطلاحات موجود در این اصطلاحنامه با دقت و بررسی‌های زیادی تحت نظر کمیته‌ی تخصصی انتخاب شده‌اند، بهتر است کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران توصیفگرهای بکاربرده برای نمایه‌سازی پایان‌نامه‌هایش را با این اصطلاحنامه مطابقت دهد و در مواردی که ناهمخوانی وجود دارد آنها را اصلاح کند. در واقع بهتر است که نمایه‌سازی

پایان نامه‌های علوم پزشکی با استفاده از اصطلاحنامه پزشکی فارسی صورت گیرد و در مواردی که اصطلاح مورد نظر در اصطلاحنامه پزشکی فارسی وجود ندارد آن اصطلاح را به عنوان یک اصطلاح پیشنهادی به کار بگیرد.

۳- با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش در مورد میزان انطباق توصیفگرهای فارسی و عدم حضور اصطلاحات جدید در اصطلاحنامه پزشکی فارسی و با نظر به اینکه کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران به عنوان بزرگ‌ترین کتابخانه علوم پزشکی کشور محسوب شده و از طرف وزارت بهداشت به عنوان کتابخانه‌ی ملی پزشکی پیشنهاد شده است و با توجه به اینکه کار نمایه‌سازی در این مرکز به شکل مداوم انجام می‌شود و دائماً اصطلاحات جدید به پایگاه توصیفگرهای این مرکز اضافه می‌گردد بهتر است کار بر روی اصطلاح نامه پزشکی فارسی و ویرایش آن در این مرکز انجام گیرد.

منابع

- Alpi, K. (2005). Expert searching in public health. *J Med Libr Assoc*, (93), p127-139.
- Amaeshi B.,(2001). Subject Indexing in the Nigerian National Corporation Library: Design of an Instrument. *Library Review Year*, (50), p457-460.
- Bertrand, Annick; Cellier, Jean – Marie and Giroux, Luc (1996). Experience and Strategies for the identification of the main ideas in document indexing. *Applied Cognitive psychology* (10), p419-433.
- Heydari, safiesadat. (2010). *The conformity assessment of the keywords used in Yazd medical university researches with the persian medical thesaurus*. M.A. thesis. Islamic Azad University, North Tehran Branch. [in Persian]
- Kazempour, Z. ; Ashrafirizi, H. (2009). *Introduction to indexing and abstracting*. Tehran: ketabdar. [in Persian]
- Khani, Sedighe. (2007). *Comparison of thesaurus structure of Pubmed and Embase databases with NISO standard of the Thesauri and survey of these databases indexing methods*. M.A. thesis. Iran University of Medical Science. [in Persian]
- Khosravi, Abdorasool. (2005). *Check the feasibility of documents subject in persian medical databases on the web*. M.A. thesis. Iran University of Medical Science. [in Persian]
- Mary V, Poulouquen B; Le Duff F, Darmoni SJ, Segui A, Le Beux P. ,(2002). Automatic conceptual indexing of French pharmaceutical theses. *Stud Health Technol Inform.* (90),p 388-92.
- Medical subject headings,(2012). www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html
- Meemartoloei, Mahboobe. (2002). Method of thesis indexing in Iran Documentation Center. *Faslname Ketab*, (2), p57-62. [in Persian]
- Mirjalili, Hosein. (2002). Quality of indexing in information databases of Tehran documentation centers. *Faslname Ketab*, (1). p51-42. [in Persian]
- Moosavi, Shafighe . (2008). *Adaptation of indexing words structure fields of health and biological sciences of two selected center to NISO standard of the Thesauri*. M.A. thesis. Iran University of Medical Science. [in Persian]
- Naghne. (2010). *Adaptation of keywords of title and abstract of medical thesis of Isfahan University of Medical Science to persian Medical Thesaurus and Medical subject Headings in persia 1383-1388*. M.A. thesis. Islamic Azad University, North Tehran Branch. [in Persian]
- Noruzi, A; Velayati, Kh. (2010). *Subject indexing : conception indexing*. Tehran: Ketabdar. [in Persian]
- Noruziechalaki, A. (2004). Effect of thesaurus application on relevance increasing in information systems. *Etelashenasi*, 2 (1), p128-150. [in Persian]
- Pirhadi, Sedighe. (2010). *Comparative evaluation of thesis title and abstract's terms with selected indexes of indexing in National Library of Iran*. M.A. thesis. Islamic Azad University, North Tehran Branch. [in Persian]
- Rahadoost, Fateme. (2005). *persian medical thesaurus*. Tehran: ketabkhane melli Iran. [in Persian]
- Roberts D, Souter C.,(2000). The automation of controlled vocabulary subject indexing of medical journal articles. *Aslib Proceedings*, (52), p38-46.

Tennis J, Furner T. ,(2006).*Social Tagging and the Next Steps for Indexing: Proceedings. 17th Workshop of the American Society for Information Science and Technology Special Interest Group in Classification Research*: Austin, Texas.

